

Katarzyna Baranek, Agnieszka Lichawska

Kalendarium najważniejszych wydarzeń medialnych z historią Łodzi w tle (1821-2006)

Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica 11, 311-329

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Katarzyna Baranek, Agnieszka Lichawska

Kalendarium najważniejszych wydarzeń medialnych z historią Łodzi w tle (1821–2006)

Niniejsza publikacja powstawała w zaciszu archiwów bibliotecznych i redakcyjnych. W jej opracowaniu uczestniczyła m.in. studentka V roku bibliotekoznawstwa i komunikacji społecznej, Agnieszka Lichawska, która była uczestniczką warsztatów prasowych, prowadzonych w ramach kursu dziennikarskiego.

Selekcja medialnych wydarzeń nie była łatwym zadaniem, gdyż wszystko wydawało się ważne, a wiele faktów było niezwykłych i zasługujących na uwagę. Obszar badawczy ograniczyliśmy do mediów oraz wszystkiego, co je otacza i wzbogaca, czyli: komunikacji społecznej, łączności, kultury (kino, teatr), nauki, nowoczesnych środków przekazu (radio, telewizja, prasa, Internet). Odkrywaniu historycznych faktów towarzyszyła nie tylko ciekawość, lecz także pewnego rodzaju tajemnica, zawsze obecna w procesie poszukiwania śladów działalności naszych przodków i ich dokonań w dalekiej przeszłości.

1821

Twórcą przemysłowej Łodzi był Rajmund Rembéliński (1775–1841). Jego koncepcję stworzenia okręgu tkackiego zaczęto realizować w 1821 r. Stare rolnicze miasteczko przemianowano na nową osadę przemysłową (sukienniczą). W centrum wytyczono ośmioboczny rynek, obecny Plac Wolności.

1823

Zawieszenie pierwszych tabliczek z nazwami ulic przez burmistrza Starego Miasta, Czarnkowskiego.

1834

Umieszczenie zegara na wieży pierwszego murowanego ratusza, zbudowanego w 1827 r.

1848

Żałożenie przez Jankiela Gutszatadta pierwszej stałej księgarni przy ul. Nowomiejskiej (rok później przeniesiona na ul. Piotrkowską 75).

1853

Wydanie książki z pierwszym powszechnie dostępnym planem miasta pt. *Opis miasta Łodzi pod względem historycznym, statystycznym i przemysłowym* Oskara Flatta nakładem „Gazety Polskiej” w Warszawie.

1859–1860

Powstanie dwóch pierwszych drukarni i zakładów litograficznych – Feliksa Goła, a następnie Jana Petersillego.

1862

Otwarcie pierwszego łódzkiego zakładu fotograficznego przy Nowym Rynku (obecnie Plac Wolności), którego właścicielem był Józef Zajączkowski.

1863

2 grudnia 1863 r. ukazała się pierwsza łódzka gazeta „Łódzkie Ogłoszenia” („Lodzer Anzeiger”); liczyła cztery kolumny. Kosztowała 20 złotych polskich lub 3 ruble. Miała trzystu prenumeratorów. Była dwutygodnikiem. Zawierała spisy zarządzeń, przepisy porządkowe, ogłoszenia handlowe, przemysłowe i prywatne.

Wcześniej komunikowanie się urzędu miasta z obywatelami odbywało się za pośrednictwem herolda, który skupiał uwagę mieszkańców odgłosami bębna, a następnie odczytywał zarządzenia i inne ważne miejskie komunikaty.

1864

Przeprowadzenie połączenia telegraficznego do Łodzi od stacji kolejowej w Rokicinach. Pojawienie się na łódzkich ulicach skrzynek pocztowych.

1865

Zmiana tytułu gazety „Łódzkie Ogłoszenia” na „Lodzer Zeitung” – („Gazeta Łódzka”). Dział polski powierzono nauczycielowi Franciszkowi Rybce, który w 1880 przekształcił ją, na jeden rok, w samodzielny dodatek pod nazwą „Gazeta Łódzka”.

1877

Sprowadzenie przez drukarza Jana Petersillego pierwszej drukarskiej maszyny cylindrycznej.

1883

Instalacja pierwszych telefonów (na korbkę). Utworzenie napowietrznej sieci telefonicznej.

1884

Powstanie pierwszego samodzielnego organu prasowego w języku polskim – „Dziennika Łódzkiego”. Twórcą i kierownikiem pisma był Henryk Elzenberg. Finansowe zaplecze stanowiła fortuna Scheiblerów. „Dziennik Łódzki” był pismem inteligencji. Na jego łamach podejmowano krytykę stosunków narodowościowych, wypowiadano się w obronie robotników.

1886

Powstanie pierwszej w Łodzi instytucji o charakterze naukowym – Łódzkiego Towarzystwa Lekarskiego.

1888

Otwarcie przy ul. Piotrkowskiej 67 teatru „Victoria”.

1892

Opublikowanie ostatniego numeru „Dziennika Łódzkiego”. Gazetę zlikwidował gubernator piotrkowski Konstanty Miller.

1894

Powołanie pisma „Robotnik” – organu Polskiej Partii Socjalistycznej. Był okres, że „Robotnik” był jedynym widocznym dowodem istnienia tej partii.

1897

Założenie przez Wiktora Czajewskiego ilustrowanego dziennika politycznego „Rozwój”, w którym zamieszczane były publikacje o problematyce przemysłowej, ekonomicznej, społecznej i literackiej. Z krótką przerwą, w latach 1907–1909, ukazywał się w Łodzi do 1931 r.

Z pismem współpracowali dawni członkowie redakcji „Dziennika Łódzkiego”: Zygmunt Kułakowski, Karol Łaganowski, a także Stanisław i Antoni Książkowie, Stanisław Łapiński i dyrektor teatru Michał Wołowski.

„Rozwój” sympatyzował z Narodową Demokracją, często występował przeciwko walczącemu proletariatu. Pismo miało ogromne zasługi w zakresie krzewienia kultury. Wydanie książkowe „Pana Tadeusza” oraz utworzenie w Łodzi biblioteki publicznej – to inicjatywy wysoce cenione przez czytelników pisma.

1898

21 grudnia 1898 – ukazanie się pierwszego numeru „Gońca Łódzkiego”. Wydawał go hrabia Henryk Łubieński. Pismo poruszało sprawy społeczne, było bardzo postępowe, sympatyzowało z socjalistami. W 1905 r. poparło walczących robotników, co doprowadziło do jego likwidacji.

1899

Wydanie przez Towarzystwa Lekarskie Prowincjonalne Królestwa Polskiego pierwszego polskiego miesięcznika „Czasopismo Lekarskie” i tygodników: kulturalno-literackiego „Ognisko Rodzinne” – adresowanego do masowego odbiorcy oraz „Świt” – kierowanego do inteligencji.

Ukazuje się drukiem wydanie książkowe *Ziemi obiecanej* W. Reymonta, obraz XIX-wiecznej Łodzi.

Bracia Antoni i Władysław Krzemińscy zakładają pierwsze stałe kino „Teatr Żywych Fotografii” (prawdopodobnie przy ul. Piotrkowskiej 120). Zastosowano aparat projekcyjny systemu braci Lumière.

1900

Likwidacja tajnej drukarni „Robotnika” i aresztowanie Józefa Piłsudskiego. Wydanie pisma terenowego Polskiej Partii Socjalistycznej – „Łódzianin”. W tym samym roku wydano ostatni egzemplarz tygodnika „Ognisko Rodzinne”.

Bracia Antoni i Władysław Krzemińscy otworzyli na Nowym Rynku (dziś Plac Wolności) kolejne kino o nazwie „Bioskop”.

1901

Otwarcie przez Fryderyka Sellina Teatru Wielkiego na 1250 miejsc.

Rozpoczęcie budowy największego kościoła katolickiego w Łodzi, który w 1920 r. został podniesiony do godności katedry.

1902

Uruchomienie pierwszej międzymiastowej linii telefonicznej Łódź – Warszawa.

1903

Poczta Główna zaczyna pracę w budynku u zbiegu dzisiejszych ulic Tuwima i Kilińskiego.

Powstanie dworca kolejowego Łódź Kaliska.

1906

Powstanie wydawanego przez Stanisława Książka „Kuriera Łódzkiego”, który przejął tradycję „Gońca Łódzkiego”. Został zlikwidowany w 1911 r.

Alfons Dziaczkowski wznawia „Dziennik Łódzki”.

1907

Otwarcie przez Mani Hedlisza (pradziadek Jana Jakuba Kolskiego) kina „Teatr Optic Parisien” przy ul. Piotrkowskiej 15.

1908

Powstanie filmu nakręconego przez wuja Juliana Tuwima – Juliana Szrojta pt. *Wielki pożar fabryki Zilkego*, a następnie – tego samego autora – reportażu *Pożar fabryki Rejcherta i akcja ratunkowa*.

1911

Stanisław Książek wydał „Nowy Kurier Łódzki”. W piśmie publikował m.in. Tadeusz Miciński i młody Julian Tuwim.

1912

Pojawienie się „Gazety Łódzkiej”, wydawanej przez Jana Gródka, a w niej debiutanckich tekstów Juliana Tuwima.

Powstaje też pierwszy tygodnik satyryczno-humorystyczny „Śmiech” wydawany przez Alfonsa Dziaczkowskiego.

Nasze miasto, jak donosiły łódzkie gazety, „opanowały” kinematografy. Zenon Pietkiewicz, w dodatku „Łódź” pisał, że miejscowe władze otrzymały od gubernatora piotrkowskiego okólnik, na mocy którego wprowadzone zostały ograniczenia odnośnie do „nazbyt szerokiej ich dostępności”. Mogły być czynne do godziny 9⁰⁰ wieczorem, a młodzieży do lat 18 nie wolno było oglądać obrazów o zakazanej treści.

1914

O pierwszych dniach wojny i o działaniach wojennych systematycznie informowano łodzian na łamach „Nowego Kuriera Łódzkiego”.

1915

Początek wydawania „Godziny Polski” – pisma aktywistów, czyli ugrupowań współdziałających z państwami centralnymi tj. Austro-Węgrami i Niemcami. Przez łodzian nazywana była „gadziną polską”.

Odbył się premierowy koncert Łódzkiej Orkiestry Symfonicznej, drugiej po Filharmonii Narodowej stałej orkiestry w Polsce.

1916

W kinach wprowadzono łączone pokazy filmowe z występami typu *varietes*. Najgłośniejszy był pokaz w kinie „Casino” (dziś Polonia), podczas którego po projekcji filmu wystąpiła przyszła gwiazda światowego kina – Pola Negri.

1918

Łódzkie Towarzystwo Wydawnicze „Libertas” zaczęło drukować dziennik „Freie Press” w nakładzie 15 tysięcy i tygodnik „Der Volks-freund” (prasa mniejszości narodowych).

1919

W Łodzi zaczynają być wydawane pisma komunistyczne: „Komuna” i „Prawda Komunistyczna”.

Wychodzi pismo „Wolna Myśl – Wolne Żarty”, mające opinię jednego z najbardziej pornograficznych pism w Polsce. Nakład dochodził do 30 tysięcy

egzemplarzy. Pismo było drukowane przez 20 lat. W 1939 r. zamknięto je, zarzucając szereg pornografii.

Utworzenie województwa łódzkiego.

Powstanie, przy ul. Narutowicza 2, firmy księgarsko-wydawniczej „Czytaj” Kazimierza Pawlaka, prowadzącej działalność wydawniczą, handlową, dział antykwaryczny i wypożyczalnię. Likwidacja księgarni antykwariatu nastąpiła w 1970 r.

1920

Wychodzi pismo „Praca” Narodowej Partii Robotniczej – lewicy. Powstaje „Dziennik Robotniczy” przekształcony z „Łódzianina”.

1922

Z racji źle świadczonych usług łodzianie nazywali powstałą w Łodzi Kasę Chorych – „Chorą Kasą”. Józef Wasowski na łamach „Kuriera Porannego” napisał o pewnym nadużyciu, czyli pierwszym procederze, znanej nam dzisiaj korupcji, która naraziła Kasę Chorych na „rzekome straty”.

Otwarcie pierwszej dziecięcej biblioteki publicznej.

1923

Powstaje w Łodzi koncern Republika. Prezesem spółki zostaje Maurycy Poznański, współwydawcami Marian Ołtaszewski i Władysław Polak.

W styczniu 1923 r. ukazuje się dziennik polityczny, społeczny, literacki i handlowy „Republika”. Po dwóch latach został zawieszony, odrodził się w postaci „Ilustrowanej Republiki”.

2 sierpnia 1923 r. ukazał się pierwszy numer „Expressu Wieczornego Ilustrowanego” i jego dwadzieścia mutacji „Express Ilustrowany”.

1924

Utworzenie w Łodzi oddziału Wyższej Szkoły Nauk Politycznych i Społecznych. Zawieszenie stałej działalności Łódzkiej Orkiestry Filharmonicznej.

1925

Pod kontrolą S. S. Cynamona i L. Kirkienna zaczęło funkcjonować przedpremierowe „Casino”. Mimo złych wyników finansowych kino to było silnym ośrodkiem życia kulturalnego miasta. Na jego scenach wystawiano rewie, tu miały miejsce premiery skeczów Juliana Tuwima.

W tym samym roku L. T. Kirkien zaczął wydawać poza koncernem Republika specjalistyczne pismo „Przegląd Włókienniczy”.

Powstanie lotniska pasażerskiego Łódź-Lublinek.

1926

Utworzenie miejskiego Archiwum Akt Dawnych (obecnie Archiwum Państwowe w Łodzi).

1927

Powstanie pierwszego pełnometrażowego filmu o Łodzi pt. *Łódź, miasto pracy*.

1928–1930

Instalacja nadajnika Polskiego Radia w Łodzi. Właściciel cukierni przy ul. Konstantynowskiej 9, pan Kotek, umieścił przy stolikach pary słuchawek radiowych i goście, popijając herbatę, mogli słuchać muzyki.

Powstanie oddziału Wolnej Wszechnicy Polskiej (pierwszej wyższej uczelni w Łodzi), dającej początek Uniwersytetowi Łódzkiemu.

1930

W maju nastąpiło otwarcie łódzkiej radiostacji, specjalizującej się w programach rozrywkowych. Pierwszym spikerem był reżyser Teatru Miejskiego Marian Lenk. Postawienie na Rynku Nowego Miasta (Pl. Wolności) pomnika Tadeusza Kościuszki.

1931

Powstanie tygodnika sportowego „Rekord”, wydawanego przez koncern Republika.

Otwarcie Miejskiego Muzeum Historii i Sztuki im. Bartoszewiczów oraz Muzeum Przyrodniczo-Pedagogicznego i Muzeum Etnograficznego.

1932

Przyznanie Władysławowi Strzemińskiemu – awangardowemu malarzowi i teoretykowi sztuki – pierwszej w dziejach miasta nagrody artystycznej.

1933

Koncern Republika powiększył liczbę wydawanych pism o tygodniki – „Co tydzień powieść” (publikujący powieści w odcinkach) i „Panoramę”.

1934

Z inicjatywy „Wolnej Myśli – Wolnych Żartów” powstały pisma satyryczne „Adam i Ewa” oraz „Wesoły Bocian”.

1936

Powstanie tygodnika satyrycznego „Karuzela”.

Zatwierdzenie funkcjonującego do dziś herbu miasta Łodzi (na podstawie godła z pieczęci, używanego w latach 1577–1817).

1937

Zaczęły się ukazywać: „Tarzan” i „Wędrowiec” – pisma rysunkowe dla dzieci oraz dwutygodnik fachowy „Gazeta Przemysłu i Handlu Włókienniczego”.

1938

Tadeusz Sarnecki zaczął wydawać „Wymiary”. Pojawiły się też czasopisma: „Prądy” i „Osnowy Literackie”, mające charakter lewicowy. Wszystkie wychodziły do 1939 r.

Koncern Republika uruchamia serie: powieść zeszytową *Romans i życie* oraz nowele z Dzikiego Zachodu – *Buffalo Bill*.

Oddanie gmachu Miejskiej Biblioteki Publicznej im. J. Piłsudskiego.

Przeniesienie Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia do nowego gmachu przy ul. Narutowicza.

1939

„Gazeta Łódzka” – dziennik władz okupacyjnych – ostatnią gazetą w języku polskim (ale już nie polską), wydawaną w Łodzi.

1940

Wydawanie konspiracyjnych pism: „Jutrzenka” i „Wyzwolenie”.

Rozkazem Adolfa Hitlera zmieniono nazwę miasta na Litzmannstad oraz nadano mu herb, na którym widniała podwójna swastyka na niebieskim tle.

Powstała prasa niemiecka, mocno zniekształcająca rzeczywistość i informująca o prawdziwych oraz wymyślonych zwycięstwach III Rzeszy.

1945

Powstanie drukarni przy ul. Piotrkowskiej 86 i pierwszego pisma „Wolna Łódź”, wydawanego przez Henryka Rudnickiego i Aleksandra Litwina.

W następnej kolejności ukazują się pisma: „Monitor Polski”, „Pobudka”, „Polska Zbrojna”, „Przyjaciel”, „Szpilki”, „Bellona”, „Zielony Sztandar”, „Walka Młodych”, „Młodzi idą”, „Wici”, „Wieś”, „Świetlica”, „Społem”, natomiast 1 lutego 1945 powstaje „Dziennik Łódzki”. Wydawane są pisma: „Kurier Popularny”, „Mucha”, „Różgi”.

Powstanie organu Polskiej Partii Robotniczej „Głos Ludu” oraz Polskiej Partii Socjalistycznej – „Robotnika”. Instalują się też redakcje „Rzeczpospolitej”. Środowisko aktorskie, literackie, dziennikarskie, artyści wszelkich profesji docierają do ocalałej od zniszczeń Łodzi i tutaj zaczynają tworzyć.

Łódź staje się „zastępczą stolicą”.

Po przeniesieniu centralnych redakcji do Warszawy, w Łodzi pozostają: „Głos Robotniczy”, „Kurier Popularny”, „Pobudka”. Z popołudniówek najpierw ukazuje się „Echo Wieczorne”, a następnie „Express Ilustrowany”.

Przy ul. Piotrkowskiej 96 powstaje kawiarnia – bar „Fraszka” – miejsce spotkań redakcyjnych, narad i odpoczynku dla twórców. Bywali w niej Paweł Hertz, Mieczysław Jastrun, Jan Kott, Ryszard Matuszewski, Adam Ważyk, Adolf Rudnicki, Kazimierz Brandys, Pola Gojawiczyńska, Jarosław Iwaszkiewicz, Artur Sandauer, Juliusz i Mirosław Żuławszy, Konstanty Mackiewicz, Konstanty Ildefons Gałczyński, Zofia Nałkowska, Julian Tuwim.
Otwarcie pierwszej hali atelier Wytwórni Filmów Fabularnych.
Utworzenie wyższych uczelni: Politechniki Łódzkiej, Uniwersytetu Łódzkiego, Akademii Sztuk Pięknych i Akademii Muzycznej.

1946

Ukazanie się pierwszego numeru „Expressu Ilustrowanego”, który następnie został połączony z „Dziennikiem Łódzkim”. Odrodził się w nowej wersji dopiero za 10 lat.

Powstanie Wytwórni Filmów Oświatowych i Programów Edukacyjnych.

1948

Powołanie w Łodzi Wyższej Szkoły Filmowej im. Leona Schillera.

1949

Powstanie Teatru Nowego, założonego przez grupę aktorów pod kierownictwem K. Dejmką.

Utworzenie Akademii Medycznej.

1950

Powstanie Studia Małych Form Filmowych „SEMAFOR”,

1951

Powstanie Łódzkich Zakładów Graficznych.

Zainstalowanie na ulicach miasta pierwszych automatów telefonicznych.

1954

Powstanie dwutygodnika „Kronika” i miesięcznika „Łódź Literacka”. Wokół „Kroniki” skupiali się twórcy i działacze kultury: pisarze, naukowcy, plastycy, muzycy, aktorzy, filmowcy, nauczyciele. Było to pismo społeczno-kulturalne wydawane w okresie tzw. odwilży i starało się sprostać potrzebie chwili.

1956

Powstanie najbardziej dochodowego w Łódzkim Wydawnictwie Prasowym RSW Książka – Prasa – Ruch tygodnika satyrycznego „Karuzela”. Założył go Leopold Beck. W 1981 r. zawieszono wydawanie „Karuzeli”, reaktywowano w 1982 r., a w 1989 r. tygodnik upadł.

Zaczyna nadawać Łódzki Ośrodek Telewizyjny.
Odrodził się na nowo „Express Ilustrowany”.

1957

Powstanie Dyskusyjnego Klubu Filmowego, którego założycielem był Janusz Bujacz.

1958

Ukazanie się pierwszego numeru tygodnika „Odgłosy” z podtytułem „Tygodnik Łódzki”. „Odgłosy” redagowali kolejno: Wiesław Jażdżyński, Wacław Biliński, Jan Koprowski, Jerzy Wawrzak i Lucjusz Włodkowski.
Utworzenie Wojskowej Akademii Medycznej.

1959–1960

Powstał w Uniwersytecie Łódzkim Zakład Wiedzy o Filmie (dziś Katedra Mediów i Kultury Audiowizualnej).

1967

Ukończenie modernizacji kina Bałtyk (pierwszego kina szerokoekranowego), które staje się najnowocześniejszą salą w Polsce.
Otwarcie gmachu Teatru Wielkiego, oferującego 1300 miejsc.

1968

W nocy ze środy na czwartek 20–21 listopada 1968 r. spłonęła drukarnia prasowa przy ul. Żwirki. Pożar zniszczył doszczętnie pierwsze piętro budynku, w którym znajdowały się linotypy i zecernia. Przygotowany do druku „Dziennik Łódzki” i „Głos Robotniczy” zamieniły się w potok płynnego ołowiu. Jako jedyny i to w wersji czarno-białej dotarł do czytelników „Express Ilustrowany”, który zamiast o 14⁰⁰ ukazał się bardzo późnym wieczorem. Wydrukowany został w Warszawie. Przez kilka następnych dni do stolicy zawożono materiały, makiety, teksty i tam były składane przez łódzkich drukarzy, oddelegowanych do Warszawy. Następnie gazety przywożono ciężarówkami do Łodzi. Po cztero-miesięcznym remoncie maszyn rotacyjnych druk wrócił na ul. Żwirki, a skład został przeniesiony do drukarni mieszczącej się przy ul. Jerzego.

1970

Łódź zaczyna odbierać II program TVP.

1971

Uruchomienie automatycznej centrali telefonicznej Łódź-Wschód na 6000 numerów.

1973

Na 550 rocznicę nadania Łodzi praw miejskich „Express Ilustrowany” wydał specjalny numer „Expressu Extra Ordynaryjnego”.

Oddanie nowej Drukarni Prasowej przy ul. Armii Czerwonej (dzisiaj Józefa Piłsudskiego).

Powołanie Muzeum Historii Miasta Łodzi w dawnym pałacu I. Pознаńskiego, w którym prezentowane są ekspozycje tematyczne malarstwa i rzeźby. Znajduje się tu bogaty zbiór pamiątek po A. Rubinsteinie. Muzeum stało się ulubionym miejscem spotkań ludzi biznesu, kultury i sztuki. Odbywają się tu prestiżowe imprezy: pokazy mody, bale oraz inne uroczystości, których organizatorem są władze miejskie.

1974

Uruchomienie automatycznych centrali Łódź-Żubardź i Łódź-Północ.

1975

Z inicjatywy studentów ówczesnej Katedry Etnografii (dziś Etnologii) Uniwersytetu Łódzkiego powstał „Przegląd Filmów Etnograficznych: Ekologia i Film”. Od 1985 r. impreza ma charakter międzynarodowy i jest organizowana regularnie do dzisiaj.

1977

Pojawienie się pierwszej gazety zakładowej „Nasza Trybuna” – pisma załogi Zakładu Przemysłu Bawełnianego im. Obrońców Pokoju.

1981

Zawieszenie wydawania „Expressu Ilustrowanego” i „Dziennika Łódzkiego”. Powołanie jednej redakcji, w skład której weszli wybrani dziennikarze, ich zadaniem było współredagowanie „Głosu Robotniczego”. Pozostali zostali urlopowani do odwołania, a innych internowano.

Powstanie prasy drugiego obiegu: „Akcja Konspiracyjna”, „Nasz Głos”, „Solidami”, „Wiadomości Wojenne”, „Solidarność Walcząca”, „Solidarność Ziemi Łódzkiej”. 50-lecie Łódzkiej Rozgłośni Polskiego Radia. Jerzy Wilmański napisał szopkę polityczną.

1982

W pierwszej połowie roku powrót na rynek prasowy wcześniej zawieszonych „Dziennika Łódzkiego” i „Expressu Ilustrowanego”. W następnej kolejności uruchomiono gazety terenowe.

Początek działalności antykwariatu NIKE przy ul. Andrzeja Struga, którego właścicielem jest Janusz Karol Barański. Księgarnia stała się miejscem wystaw

pod nazwą „Mała galeria polskiego Ekslibrisu”, spotkań z pisarzami i czytelnikami.

1983

Przy Muzeum Historii Miasta Łodzi powołano oddział pod nazwą Muzeum Kinematografii, który w 1985 r. uzyskał pełną samodzielność i do dzisiaj jest jedyną w Europie tego typu placówką.

Zjazd członków założycieli nowego Związku Literatów Polskich.

1986

Łódzka Drukarnia Akcydensowa stała się posiadaczem pierwszej czterokolorowej maszyny poligraficznej do drukowania okładek płyt gramofonowych.

„Express Ilustrowany” obchodził 40-lecie swego powstania, z tej okazji został wydany w kolorze.

1987

Ogólnopolski Zjazd Bibliofilów „Łódź 87”.

1988

Obchody 125-lecia Łódzkiej Fotografii i 60-lecia Cechu Fotograficznego.

1989

Pojawienie się nowych dzienników: „Gazety Łódzkiej” – dodatku lokalnego do „Gazety Wyborczej” i „Wiadomości Dnia”, które w 2000 r. zostały połączone z „Dziennikiem Łódzkim”.

Nowe techniki dotarły do łódzkich drukarni i redakcji. Skomputeryzowano skład, łamanie tekstu oraz obróbkę zdjęć.

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji przyznała częstotliwości regionalnym rozgłośniom.

W Łodzi powstały prywatne rozgłośnie: „Classic”, „Manhattan”, „Parada”, „Żak”.

1990

Ukazał się pierwszy numer dziennika „Głos Poranny”. Miał charakter socjal-demokratyczny i obejmował swym zasięgiem województwa: miejskie łódzkie, piotrkowskie, płockie, sieradzkie i skierniewickie. Pismo upadło w 1994 r.

Wydanie pierwszego tygodnika – „Bez bujania”, redagowanego w całości przez uczniów szkół podstawowych i średnich z Łodzi i okolic. Skupiona wokół tygodnika „młodzież od 11 do 18 lat redagowała pod okiem najlepszych reporterów pismo dla siebie i o sobie”. Czasopismo upadło w rok później.

1992

Powołanie Spółki „Głos Press”, która pełniła funkcję wydawcy „Głosu”. Powstanie pisma prywatnego pn. „Kurier Ilustrowany”. Wydawcami-założycielami byli: Łódzki Bank Rozwoju SA, Zakład Ubezpieczeniowy „Westa” oraz red. Marek Mamos.

Dużą poczytność zyskała powołana w grudniu 1992 r. popołudniówka o charakterze sensacyjno-informacyjnym „Super Express”. W gazecie tej po raz pierwszy pojawiły się „zdrapki” i kolorowy dodatek telewizyjny.

Kolejne pismo, które w tym samym roku powstało, to „Nowy Świat z Piotrkowskiej”. Ukazywało się przez pięć miesięcy.

1993

Powstało w Łodzi Centrum Filmowe „Helios 2000” Sp. z o. o., przekształcone w 1998 r. w Centrum Filmowe „Helios” SA, które przejęło w dzierżawę kina: „Adria”, „Bałtyk”, „Capitol”, „Cytryna” i po remoncie kapitalnym – „Połonię”.

Zainicjowanie Świąta Łodzi, które ma upamiętniać rocznicę nadania praw miejskich.

Utworzenie największej uczelni niepaństwowej, Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej.

Ukazanie się pierwszego numeru „Niedzieli Łódzkiej” – łódzkiej edycji tygodnika „Niedziela”.

Powstanie pisma „Nowy Świat”, które z powodu kłopotów finansowych zostało w czerwcu 1993 r. zlikwidowane.

1995

Odsłonięcie Pomnika Dekalogu autorstwa Gustawa Zemły na skarpie parku staromiejskiego, przy ul. Wolborskiej, w obrębie dawnego getta (niedaleko miejsca zniszczonej w 1939 r. przez nazistów synagogi). W dolnej części posągu Mojżesza, trzymającego tablice z przykazaniami, przedstawiono płomień symbolizujące piece krematoryjne; w podstawie pomnika wmurowano urnę z ziemią z Jerozolimy.

Na hasło „Expressu Ilustrowanego”: „Koniu wróć, czeka Łódź” na dach lecznicy wraca „Tuwimowski koń”.

Uruchomienie katolickiego dwumiesięcznika o zasięgu ogólnopolskim pt. „Poślaniec św. Antoniego”.

1996

Powstanie łódzkiego internetowego serwisu adresowego, mającego spełnić dwie funkcje: promocyjną oraz informacyjną.

Lotnisko Lublinek otrzymało status Międzynarodowego Portu Lotniczego.

1999

W uznaniu zasług w Alei Gwiazd umieszczono gwiazdę Romana Polańskiego. Po raz pierwszy odbył się Ogólnopolski Festiwal Sztuk Przyjemnych i Nieprzyjemnych. Impreza odbywa się co rok. Organizatorem przeglądu jest Teatr Powszechny w Łodzi. Podczas festiwalu rolę jury odgrywa publiczność, która wybiera w plebiscycie najlepszą aktorkę, najlepszego aktora i najlepszy spektakl.

2000

Uroczyste obchody 75 rocznicy śmierci Władysława Reymonta, autora *Ziemi obiecanej* i *Chłopów*. Noblistę uhonorował Sejm, ogłaszając rok 2000 „Rokiem Reymontowskim”.

Utworzenie ogólnopolskiego tygodnika „Fakty i Mity”.

Łódzkie Spotkania Baletowe na stałe wpisały się do historii kulturalnej Łodzi. W roku jubileuszowym odbyły się po raz XV. Uczestniczyły w nich światowej sławy zespoły baletowe.

Nadanie Romanowi Polańskiemu honorowego obywatelstwa Łodzi i przyznanie mu przez Państwową Wyższą Szkołę Filmową, Telewizyjną i Teatralną w Łodzi *doctora honoris causa*.

Po raz pierwszy w Łodzi odbył się VIII Międzynarodowy Festiwal Sztuki Autorów Zdjęć Filmowych Camerimage.

„Express Ilustrowany” rozpoczął akcję pod nazwą „Kocham Łódź”. Umożliwiła ona odnalezienie najstarszych łódzkich placówek handlowych i usługowych. Została odnaleziona najstarsza pralnia łódzka, istniejąca od 1917 r., oraz wiele innych zakładów, które funkcjonują ponad pół wieku.

Powstaje chodnik-pomnik. Każdy, kto chce, wykupuje kostkę ze swoim nazwiskiem, która następnie ułożona wraz z innymi nabytymi w ten sposób kostkami-tabliczkami utworzy gigantyczny chodnik „Pomnik Łodzian”. Powstaje przy ul. Piotrkowskiej.

Jeden z dębów rosnących przed budynkiem prasowym przy ul. Ks. Skorupki poświęcono redaktorowi Mieczysławowi Jagoszewskiemu, mistrzowi sztuki dziennikarskiej jeszcze z czasów funkcjonowania koncertu Republika. Jego imieniem nazwana została również ulica.

W konkursie „Miasta w Internecie” na najlepszy serwis internetowy, poświęcony gminie, edycja Urzędu Miasta Łodzi została nagrodzona „Złotą Małą”.

Odbył się festiwal mediów „Człowiek w zagrożeniu”.

Po raz czwarty odbyła się w Łodzi największa impreza fanów techno w Polsce, czyli „Łódź – Festiwal”.

W „Expressie Ilustrowanym” powstała fotonowela „Kłopoty Julii”.

Odbył się III Festiwal Muzyki Filmowej.

Po raz siódmy Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna była gospodarzem festiwalu prezentującego studenckie realizacje „Mediaschool 2000”, w którym wzięło udział 29 uczelni z całego świata.

Już po raz osiemnasty odbył się „Festiwal Szkół Teatralnych”.

2001

Ukazanie się nowego *Rocznika statystycznego województwa łódzkiego 2000*. Wydawnictwo opracowane zostało przez Urząd Statystyczny Łodzi. Książki zawierają zbiór danych dotyczących Łodzi i województwa.

Po raz 15. odbył się w Łodzi Wielki Bieg Sylwestrowy „Expressu Ilustrowanego”. Najstarszym łodzianinem, startującym w biegu, był 72-letni Bronisław Walczak.

Łódzki „Koper” przoduje w ogólnopolskich rankingach. W prestiżowym trzecim Ogólnopolskim Rankingu Szkół Średnich I LO im. M. Kopernika w 2000 r. zajęło pierwsze, a w 2001 r. drugie miejsce.

Powołanie nowego marszałka województwa łódzkiego. Nastąpiła zmiana, po dwudziestoletnim sprawowaniu władzy przez Waldemara Matusewicza funkcję tę zaczął sprawować Mieczysław Teodorczyk.

Nowa strona internetowa <http://naszemiasto.pl> zawierająca wiele ciekawych informacji dotyczących tego, co dzieje się w Łodzi (m.in. repertuar kin, teatrów, rozkład jazdy MPK).

Łodzi chciano odebrać Festiwal Sztuki Autorów Zdjęć Filmowych Camerimage – jedną z największych imprez filmowych na świecie – ale się nie udało i w styczniu 2001 podpisane zostało porozumienie z władzami Łodzi. Siedem edycji wcześniej odbyło się w Toruniu.

W Galerii Wielkich Łodzian w pasażu przy ul. Piotrkowskiej 137 ustawiono kufer, na którym zasiada Władysław Reymont. Wcześniej stała „Ławeczka Tuwima” i „Fortepian Rubinsteina”.

Pod patronatem „Expressu Ilustrowanego” został zorganizowany dwudniowy zjazd bioenergoterapeutów z całej Polski. Łódź stała się centrum bioenergoterapii. Srebrna Łódka za najlepszy spektakl została przyznana Teatrowi Wielkiemu za świetne inscenizacje, m.in. za *Dialog Karmelitanek* i *Echnatona*. Srebrny Pierścień odebrała Ewa Mirowska za wspaniałą kreację w *Zabawach w koty* (Teatr Jaracza).

XVI Łódzkie Spotkania Baletowe w Teatrze Wielkim. Przyjechali artyści ze Szwecji, Białorusi, Izraela. Polskę reprezentowały: Teatr Wielki i Polski Teatr Tańca z Poznania.

Po raz pierwszy w Łodzi odbył się I Międzynarodowy Festiwal Odkrywców i Podróżników MEDIATRAVEL Łódź 2001.

Marsz „Jezus Pokojem Świata” był wyrazem współczucia dla bliskich ofiar zamachów na Nowy Jork i Waszyngton.

„Parada wolności”, największa na wschód od Odry impreza fanów muzyki techno, tym razem została zorganizowana na podstawie nieco innego scenariusza. Muzyka i zabawa zostały przerwane na minutę, by uczcić ofiary zamachów terrorystycznych na World Trade Center i Pentagon.

Krzysztof Makowski wojewodą łódzkim. Jest najmłodszym jak dotąd sprawującym tę funkcję.

Dziekan Okręgowej Rady Adwokackiej w Łodzi Bożenna Banasik została wiceprezesem Instytutu Praw Człowieka, współpracującego z Trybunałem Europejskim w Strasburgu.

W wieku 80 lat zmarł ceniony łódzki dyrygent H. Debich. Całe swoje życie był związany z Łodzią, przez ponad 40 lat był dyrygentem stworzonej przez siebie Orkiestry Polskiego Radia, a później Telewizji.

Po raz 24 odbyły się Warsztaty Folklorystyczne. Do Łodzi przyjechały grupy folklorystyczne z Hiszpanii, Francji, Belgii, Ukrainy, Rosji. Wśród zespołów wystąpiły grupy z ziemi chojnickiej oraz z Łodzi.

Rekordowa kwesta łódzkich artystów i dziennikarzy na Starym Cmentarzu. Zebrano 41 422 zł. Pieniądze przeznaczono na renowację zabytkowych nagrobków.

2002

Łódź miastem słynącym w Europie z największej liczby pubów na jednej ulicy (Piotrkowskiej).

Bał Prasy Łódzkiej „Media 2001”, na którym premier Leszek Miller składał gratulacje najlepszym dziennikarzom: Bohdanowi Dmochowskiemu z „Expressu Ilustrowanego” i Jerzemu Witaszczykowi z „Dziennika Łódzkiego”.

35-lecie Teatru Wielkiego uświetnili swoimi występami najwięksi artyści operowi. W jubileuszowej partii *Falstaffa* Verdiego zaśpiewał Renato Bruson, który od 30 lat jest solistą Opery La Scala.

Francis Ford Coppola, amerykański reżyser, scenarzysta i producent, jeden z najwybitniejszych na świecie artystów kina otrzymał tytuł *doctora honoris causa* łódzkiej Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej.

Po raz 11 odbył się w Łodzi finał sezonu teatralnego. „Złota Maską” dla najlepszej aktorki trafiła do Joanny Woś, dla najlepszego aktora – do Marka Kasprzyka, nagrodzone przedstawienie to *Sen pluskwy*.

W łódzkim Muzeum Sztuki odbyła się jedna z największych prezentacji fotograficznych ostatnich lat *Wokół dekady. Fotografia polska lat dziewięćdziesiątych*. Był to przegląd tendencji artystycznych i dokonań polskich artystów w latach 1989–2001 w dziedzinie fotografii.

Film dokumentalny *Bez adresu*, opowiadający o bezdomnym pensjonariuszu schroniska im. Brata Alberta, który pisze wiersze, dostał nominację do nagrody XVII Międzynarodowego Katolickiego Festiwalu Filmów i Multimedków. Twórcami filmu są Jadwiga i Marek Kamieńscy.

Tytuł *doctora honoris causa* Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi otrzymał Andrzej Wajda za całokształt pracy twórczej.

Zainaugurowanie Festiwalu Dialogu Czterech Kultur, nawiązującego w swojej idei do wielokulturowej historii Łodzi. Podczas jego trwania prezentowany jest dorobek czterech narodowości: Polaków, Żydów, Niemców i Rosjan, które budowały przemysłową potęgę miasta przełomu XIX i XX w.

Artysty z całego świata po raz pierwszy spotkali się w Łodzi na Międzynarodowym Festiwalu Graffiti „Meeting of Styles”, gdzie wspólnie tworzyli ogromnych rozmiarów graffiti.

Tradycje przedwojennych komiksów są kontynuowane na zainaugurowanym w Łodzi Międzynarodowym Festiwalu Komiksu.

2003

Szósta edycja Festiwalu Muzyki Filmowej została poświęcona twórczości Andrzeja Korzyńskiego, kompozytora wielu piosenek i muzyki do prawie 100 filmów. Jak co roku miłośnicy poezji Edwarda Stachury zorganizowali teatr pantomimy, happeningi i głośne czytanie jego poezji na zgierskiej krańcówce tramwajowej, przy Ławeczce, na której poeta spędził swoją ostatnią w życiu noc, nie doczekawszy się na ostatni tramwaj.

Hotel „Grand” to wizytówka Łodzi. Obchody 115-lecia powstania stały się okazją do zorganizowania licznych imprez, w których łożdżanie z wielką radością i dumą uczestniczyli. W ramach urodzinowego prezentu hotel zostanie odremontowany.

Gigantyczny maszt radiowo-telewizyjny stanie w gminie Nowosolna. Łódź jest jedynym miastem, które takiego masztu nie ma. Większość stacji radiowych i telewizyjnych jest nadawanych z komina EC IV.

Młodzież łódzkich szkół kręci film fabularny inspirowany grammi fantasy.

Z okazji 80-lecia „Expressu Ilustrowanego” zrobiono wielkie zdjęcie łożdżan. Na Placu Wolności sfotografowano jednocześnie ponad 5 tys. osób.

Oddanie do użytku po kapitalnym remoncie budynku Palmiarni.

W wieku 80 lat zmarł znakomity kompozytor, wybitny interpretator muzyki współczesnej i dyrygent Henryk Czyż.

Odszedł profesor Zenon Płoszaj, artysta i pedagog o wielkim autorytecie, *doctor honoris causa* łódzkiej Akademii Muzycznej.

Odbyła się pierwsza w Polsce msza w Internecie, transmitowana z kościoła św. Michała Archanioła na Bałutach.

Dwudziestolecie działalności artystycznej Studia Teatralnego „Słup” Marcela Szytenchelma.

Ustalenie, że geograficznym środkiem Łodzi jest kamienica przy ulicy Przędzalnianej 8.

2004

55 lat Teatru Lalek „Arlekin”. Przez ten czas na scenie odbyło się 25 tys. spektakli, w tym 224 premiery, które obejrzało prawie 10 mln widzów. Z okazji jubileuszu odbył się premierowy spektakl *Weselicho*, szopka noworoczna, w której można było zobaczyć główne postaci naszej sceny politycznej.

Łódzki artysta Piotr Wiśniewski namalował portret prezydenta USA Georga Busha. Niezwykły prezent został wysłany do Białego Domu.

Nominacje do Fryderyków 2003 otrzymały 3 łódzkie zespoły: Blue Cafe, Tosteer oraz Cool Kids of Death.

Michał Wiśniewski, lider łódzkiego zespołu Ich Troje prowadzi nowy program w telewizji TVN.

Łodzianka Agnieszka Frykowska (Frytka) po raz trzeci występuje w programie *reality show*, tym razem w czwartej edycji „Baru”.

W wieku 73 lat zmarł redaktor Wiesław Machejko. Był związany z prasą („Expressem Ilustrowanym”), telewizją, radiem, jako wykładowca i nauczyciel z PWSFTviT, założył Studencki Teatr Satyry „Pstrąg”. Pisał teksty do „Wesołego autobusu” i „Programu z dywanikiem”.

II Ogólnopolski Festiwal Tanga Argentyńskiego odbył się w Poleskim Ośrodku Sztuki w Łodzi. Przyjechali tancerze z całej Polski oraz Rosji, Niemiec, Szwecji i Nigerii.

W wieku 74 lat zmarł Bogusław Sochnacki, jeden z najwybitniejszych aktorów, związany z Teatrem Jaracza i Teatrem Nowym. Grał na scenie od ponad pół wieku, był absolwentem łódzkiej Filmówki, późniejszym jej wykładowcą. Najwybitniejsze role zagrał w *Rękopisie znalezionym w Saragossie*, *Rzeczypospolitej babskiej*, *Karierze Nikodema Dyzmy*.

Uroczyste obchody 60. Rocznicy Likwidacji Litzmannstadt Getto ściągnęły do Łodzi lawinę turystów. Kilka tysięcy osób z Polski i z zagranicy uczestniczyło w odsłonięciu nowego pomnika na stacji kolejowej Radegast, miejsca, z którego tysiące żydów udawały się w ostatnią podróż – do obozu zagłady.

Otwarcie, po wieloletniej przebudowie, nowoczesnego, wręcz futurystycznego gmachu Filharmonii im. Artura Rubinsteina.

2005

Rozbudowa portu lotniczego Łódź-Lublinek.

Na XII Ogólnopolskim Festiwalu Sztuki Filmowej Dariusz Majchrzak związany z Teatrem Nowym został uznany za największe odkrycie festiwalu.

Łódzkie Muzeum Włókiennictwa, jedyna taka placówka w Polsce, ma już 45 lat. Kaplica Scheiblera na Starym Cmentarzu trafiła na listę stu najbardziej zagrożonych zabytków świata.

2006

W plebiscycie na patrona lotniska „Lublinek” łodzianie wybrali Władysława Reymonta.

Anna Wesołowska, sędzia karnista z Sądu Okręgowego w Łodzi, jest główną bohaterką serialu w stacji TVN *Sędzia Anna Maria Wesołowska*.

Uroczyste otwarcie Europejskiego Regionalnego Centrum Ekohydrologii UNESCO przy ul. Tylnej 3. To pierwsza tego typu placówka na świecie.

Otwarcie Łódzkiej Manufaktury, największego centrum handlowo-rekreacyjno-kulturalnego w Polsce i jednego z największych w Europie. Jest to ulubione miejsce spotkań łodzian.

Bibliografia

- Antologia felietonistyki łódzkiej „Ptaki sadzy”*, wyb. J. Wilmański, Oficyna Bibliofilów Res Polonia, Łódź 1993.
- Historia prasy polskiej* red. J. Łojek, t. 1: 1918–1939, t. 2: 1939–1945. PWN, Warszawa 1980.
- Kronika Miasta Łodzi* 1999, z. 1/2, 2000, z. 1, Urząd Miasta Łodzi, Łódź 2000.
- Łojek J., Myśliwski J., Władyka W., *Dzieje prasy polskiej*, Wydawnictwo Interpress, Warszawa 1988.
- Łódź w centrum uwagi* 2000, nr 4, 6; 2001, nr 1, Urząd Miasta Łodzi, Łódź 2001.
- Ochociki A., *Reporter przed konfesjonatem, czyli jak się przed wojną robiło gazetę*, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1980.
- Wybrane egzemplarze „Expressu Ilustrowanego” i „Dziennika Łódzkiego”, zbiór BUŁ i archiwum redakcji z lat 1955–2006.

Katarzyna Baranek, Agnieszka Lichawska

The calendar of the major media events connected with the history of Łódź (1821–2006)

(Summary)

This publication is atypical. It emerged at a quiet place of library and editorial office's archives. First time the student of the 5th year of Polish philological faculty (library specialization) was present at this scientific elaboration. Writing this essay caused a lot of difficulties, not only because of a hundred of old local newspapers that had to be read but the finest selection of the most important media events. The selection was not easy as all the events seemed to be very important and worth paying attention. The research area was limited to the media and all what it surrounds and make more valuable, e.g. social communication, culture (movie, theater), science, mass media as radio, TV, press or Internet. Discovering of historical events accompanied not only the curiosity but kind of mystery always present at the searching process of activities of our foregrandfathers at the far past.

To invite you to get familiar with that scientific study, we believe that your choice will cope your expectations.